

3-TOM, 3 - SON
BO'LAJAK MUSIQA TA'LIMI O'QITUVCHILARIGA CHOLG'U
SOZLARINI O'RGATISHNING TASHKILIY-PEDAGOGIK
MEXANIZMLARI

Samatova Dilnoza Salaidinovna

O'zbekiston Finlandiya pedagogika instituti "Musika ta'limi" kafedrası katta
o'qituvchisi.

dilnozasamatova@gmail.com

ANNOTATSIYA: Maqolada, cholg'u so'zlari ijrochiligi o'qitishining asosiy prinsiplariga, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro munosabatlarga, shuningdek, ijro texnikasini rivojlantirishdagi metodik usullarga alohida e'tibor qaratilgan. Shuningdek, cholg'u so'zlari ijrochiligi bo'yicha ta'lim jarayonini samarali tashkil etishning tashkiliy-pedagogik mexanizmlari va ulardan foydalanishning nazariy va amaliy jihatlari tahlil qilinadi. Maqolada cholg'u sozlari ijrochiligini o'rgatish jarayonida qo'llaniladigan pedagogik metodlar, tashkiliy yondashuvlar va mexanizmlarni aniqlashdan iborat.

Kalit so'zlar: cholg'u ijrochiligi, bo'lajak o'qituvchilar, tashkiliy-pedagogik mexanizm, ijrochilik texnikasi, ijrochilik malakalari, rubob cholg'usi, ijrochilik imkoniyatlar, ijrochilik mahorati.

Hozirgi kunda musiqa ta'limining maqsadi, talabalarda nafaqat musiqa bilimlarini, balki cholg'ularni ijro etish qobiliyatini ham rivojlantirishdir. Shu maqsadda, talabalarda cholg'u ijrochiligi malakalarini shakllantirish uchun pedagogik mexanizmlar va metodologiyalarni ishlab chiqish, o'quv jarayonini samarali tashkil etish zarurdir. Talabalarda cholg'u ijrochiligi malakalarini rivojlantirish jarayonida qo'llaniladigan tashkiliy-pedagogik mexanizmlar o'quvchilarni nafaqat texnik jihatdan, balki badiiy, estetik va ijodiy jihatdan ham mukammal musiqachi bo'lishga yo'naltiradi.

Talabalarda cholg'u ijrochiligi malakalarini rivojlantirishning tashkiliy-pedagogik mexanizmlarini ishlab chiqishning asosiy maqsadi shundaki, o'quv jarayonida amalga oshiriladigan pedagogik yondashuvlar, metodik usullar va tashkiliy faoliyatni tizimli ravishda tahlil qilishdir.

Bu jarayon, nafaqat musiqiy ko'nikmalarni rivojlantirish, balki musiqiy madaniyatni shakllantirishda ham muhim o'rin tutadi. Shuningdek, talabalarda cholg'u

3-TOM, 3 - SON

ijrochiligini rivojlantirishning tashkiliy-pedagogik mexanizmlarini ishlab chiqish, musiqiy ta'lim tizimini takomillashtirish va talabalarni yuksak darajada yetuk kadr qilib tayyorlashga imkon yaratadi.

Talabalarining cholg'u ijrochiligi malakalarini rivojlantirishda oliy pedagogik ta'lim musiqa ta'limi yo'nalishi professor-o'qituvchilaridan yetarlicha pedagogik mahoratni talab qilinadi. Ular tayyorlayotgan bo'lajak musiqa ta'limi o'qituvchilari "...barkamol avlod ta'lim-tarbiyasi uchun javobgar shaxs bo'lib, shu bilan birga, pedagogik mahoratni ham namoyon eta olishi, yetuk pedagog sifatida malakali kadrlarni tayyorlash ishiga o'zining munosib hissasini qo'shishi zarur"[3, 7 bet].

Talabalarining cholg'u ijrochiligi malakalarini rivojlantirish uning ongini, musiqiy dunyoqarashini boyitish, kasbiy intellektual bilimlarini kengaytirish, talabalarga dars berayotgan professor-o'qituvchilarning asosiy maqsadiga aylanishi lozim.

Quyida cholg'u sozlari ijrochiligini o'rgatishning tashkiliy-pedagogik mexanizmini keltirib o'tamiz.

Cholg'u sozlari ijrochiligini o'rgatishning tashkiliy-pedagogik mexanizmi o'quv jarayonining samarali, tizimli tashkil etilishini va talabalarining ijrochilik malakalari rivojlanish bilan birga pedagogik mahoratini rivojlanishini ham ta'minlashga qaratilgan bo'ladi. Bu mexanizm, musiqa ta'limi tizimida professor-o'qituvchilardan tortib talabalargacha bo'lgan barcha ishtirokchilarning faoliyati va o'zaro aloqalarini tashkil etishda quyidagi asosiy elementlarni o'z ichiga oladi:

1. Pedagogik rivojlanish va metodika. Cholg'u sozlari ijrochiligini o'rgatishning tashkiliy-pedagogik mexanizmi, o'quvchilarning ijro texnikasi va musiqiy tafakkurini rivojlantirishga qaratilgan metodik yondoshuvlarni o'z ichiga oladi. Bu metodika individuallashtirilgan yondoshuv, tushunish va ijro etish integratsiyasi kabi tamoyillarga asoslanadi. Individuallashtirilgan yondoshuvda har bir o'quvchining ijro texnikasini va musiqiy bilimlarni individual tarzda rivojlantirish, ularning badiiy qobiliyatlarini e'tiborga olib, maxsus mashg'ulotlarni tashkil etish lozim.

Nazariy bilimni tushunish va ijro etish integratsiyasi: o'quvchilarga musiqiy asarlarni to'liq tushuntirish, ularning mazmunini ifodalashni o'rganish bilan birga, ularni ijro etish texnikalarini rivojlantirish.

2. Tashkiliy jihatlar. Cholg'u sozlari ijrochiligini o'rgatishning tashkiliy mexanizmi, o'quv jarayonining samarali tashkil etilishi uchun zarur bo'lgan tashkiliy bosqichlarni o'z ichiga oladi. - darslarning rejalashtirilishi va tizimlashtirilishi. Bunda o'quv jarayonida musiqiy asarlarning to'g'ri tanlanishi, darslar va mashg'ulotlarning

3-TOM, 3 - SON

rejalashtirilishi, o'quvchilarning ijro faoliyatini har tomonlama rivojlantirishga ahamiyat qaratiladi; - sinflarda o'qitish metodikasi. Bunda guruhli va individuallashtirilgan mashg'ulotlarni o'tkazish, o'quvchilarga cholg'u sozlarini o'rganishda individual yondoshuvni ta'minlash, ularning ijro texnikasini mustahkamlash lozim; - o'qituvchining roli va yondoshuvi. Bunda pedagogning o'quvchilarga bo'lgan yondoshuvi, ularga yo'naltirilgan yordam va rag'batlantirish metodlari. O'qituvchi, o'quvchilarni o'z qobiliyatlarini rivojlantirishga yo'naltiradigan, ijobiy muhit yaratishga qaratilgan faoliyat yuritishi kerak.

3. Amaliy mashg'ulotlar va sinov imtihonlari. Cholg'u sozlari ijrochiligini o'rgatish jarayonida amaliy mashg'ulotlar va sinov imtihonlari muhim ahamiyatga ega. - amaliy mashg'ulotlarda o'quvchilarni cholg'u musiqasining turli janrlarida ijro etishga o'rgatish. Bu mashg'ulotlar, ijro texnikasi va ifoda vositalarini rivojlantirishga yordam beradi; - sinov imtihonlari va sinf konsertlarida talabalarning ijro faoliyatini baholash uchun turli sinf konsertlari va sinov imtihonlarini tashkil etish. Bu jarayon orqali, talabalar o'zlarining musiqiy ko'nikmalarini sinovdan o'tkazish va amaliy tajriba olish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

4. Cholg'u ijrochiligida badiiylikka erishish va rivojlanish. Cholg'u sozlari ijrochiligini o'rganishning tashkiliy-pedagogik mexanizmida badiiy-estetika va badiiy tasavvurni rivojlantirish ham muhim o'rin tutadi. Bunda talabalarga musiqiy asarlarni ijro etishda badiiy tasavvur va estetik didni rivojlantirishga yordam beruvchi faoliyatlarni tashkil etish lozim. Asarni badiiy tahlil etish va ijodiy yondashish orqali talabalarni musiqiy asarlarni tahlil qilishga, o'ziga xos ijro uslublarini yaratishga o'rgatiladi [5]. Bu esa ularning ijodiy qobiliyatlarini oshirishga yordam beradi.

5. O'quv-uslubiy materiallar. Cholg'u sozlari ijrochiligini o'rgatishda o'quv materiallari va resurslar muhim o'rin tutadi. talabalarga musiqiy asarlarni o'rganish va ijro etish uchun metodik qo'llanmalar, cholg'u musiqasini o'rgatishda o'qituvchilarga yordam beradigan metodik materiallar. Audio va video resurslar, talabalarga turli cholg'u asarlarini eshitish va ko'rish imkoniyatini yaratish, ularning ijro texnikasini rivojlantirish.

6. Baholash. Cholg'u sozlari ijrochiligini o'rganish jarayonida o'quvchilarning natijalarini baholash tizimi ham muhim ahamiyatga ega. Ijro faoliyatining baholash tizimida talabalarning ijro texnikasini va musiqiy tafakkurini baholash mezonlari ham muhimdir. Mashg'ulotlar davomida o'quvchilarning yutuqlari va qiyinchiliklarini kuzatish, ularning nisbiy rivojlanish bosqichlarini baholash. Baholash jarayonlari, talabalarning o'z-o'zini baholash va o'zgarishlarni kuzatishda yordam beradi.

3-TOM, 3 - SON

Xulosa qilib aytganda cholgʻu sozlari ijrochiligini oʻrganishning tashkiliy-pedagogik mexanizmi, musiqa ta'limi jarayonini yanada samarali va tizimli tashkil etish uchun zaruriy asoslarni yaratadi. Ushbu mexanizm, oʻquvchilarning ijro koʻnikmalarini rivojlantirishda pedagogik metodlarni va tashkiliy yondoshuvlarni toʻgʻri qoʻllashga qaratilgan boʻlib, ular orqali oʻquv jarayonini maksimal darajada samarali qilish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi Oʻzbekiston strategiyasi. –Toshkent.: Oʻzbekiston. 2021. –464 b.
2. *Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining qarori, 02.02.2022 yildagi PQ-112-son Qarori*
3. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Oʻquv qoʻllanma 2010 yil.
4. Samatova D. “Cholgʻu ijorchiligi” oʻquv qoʻllanma 2022 yil.
5. Omanqulova Sh. “Cholgʻu sozlarini oʻrganish” elekton qoʻllanma, 2024 yil.
6. www.wikipedia.com

